

Alternatif tıbbın modern tıp içinde yer bulma savaşı

Prof. Dr. Cemal Çevik

Hacettepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesi'nin ardından (1975) bir süre Hıfzıssıhha Enstitüsü'nde çalıştı. Eğitimine devam ederek Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni (1987) bitirdi. Akademik çalışmalarını Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıbbi Biyokimya AD'de sürdürdü. 1993'te doçent, 2000'de profesör oldu. "Sperm analizi", "Oruç ve sağlık", "Medikal Akupunktur" ve "Ol" adlı kitapların yazarıdır. Tıbbi ilgi alanları akupunktura ek olarak, biyoenerji, fitoterapi ve radyestezidir. Gazi Üniversitesi'nde akupunktur kurs koordinatörü olarak 2002 yılından bu yana akupunktur sertifika kursları düzenlemektedir. Ankara Akupunktur ve Tamamlayıcı Tıp Derneği kurucusu ve Başkanı, Sağlık Bakanlığı Akupunktur Bilimsel Kurul Üyesi ve Avrupa Farmakopisi Homeopatik İlaçlar Komisyon Üyesi olan Çevik, halen Gazi Üniversitesi Tıbbi Biyokimya Anabilim Dalında öğretim üyesidir ve kendisine ait akupunktur tedavi merkezinde hastalarına akupunktur tedavisi yapmaktadır.

Sağlık "ruhsal ve bedensel anlamda iyi olma hali" olarak tanımlanır. Kişilerin sağlıklı olma hali bazı sebeplerle bozulur, bu bozulma hastalık olarak tanımlanmıştır. İlk çağlardan beri bazı insanlar bozulan sağlığı düzeltmek için çeşitli metotlar uygulamışlardır. Zaman içinde bu çabalar sistemleşmiş, kurumsallaşmış ve tıp disiplini orta çıkmıştır. Bu gelişim, dünyanın her tarafında oluşmuş ve çeşitli adlarla anılan tıp uygulamaları, bir kabileye, bir topluma ve millete ait olarak kalmamış; bütün insanlar bu bilgiyi paylaşmış ve uygulamışlardır. Bugün Batı ve Doğu tıbbi olarak anılan iki farklı tıp anlayışı, aslında tek kaynağa dayanmaktadır. Eski zamanlarda iletişim araçları çok gelişmiş olmamasına karşın, bilgiler şaşılacak bir şekilde yeteri kadar paylaşılmıştır. Mu medeniyetinin temsilcileri olarak kabul edilen Uygurların oluşturduğu tedavi metodunun Hindistan'a, Çin'e, Mısır'a, oradan Yunanlılara ve Anadolu'ya geçtiğini görüyoruz. Hipokrat ve Galen'in kullandığı dört element ve dört humor kavramlarının, Geleneksel Çin tıbbında beş element şeklinde ifade edilmesi, ilgi çekicidir. Galen'in görüşlerini İbni Sina'nın Orta Asya'da canlandırıp Hindistan'a, Çin'e, Anadolu ve Avrupa'ya yeniden yaydığını herkes bilir. Lao Tzu'nun, Hipokrat'ın, Galen'in İbni Sina'nın yaptıkları ve söyledikleri çoğu

kez aynıdır. Hepsi "biyolojik beden"i ve "ruh bedeni"ni ayırmadan tedavi yapmaya çalışmışlardır. Lao Tzu ve Galen'in fikirleri İbni Sina'nın eserleriyle 17. yüzyıla kadar taşınmıştır. 17. yüzyılda yanlış bir çıkışla, "Newtonian tıp" adlı bir tıp oluşturulmaya çalışılmış, insan bedeni ikiye bölünerek sadece insanın maddesini ele alan ruhsuz bir tıp ortaya çıkmıştır. Bu tıp, bilimden istifade edeceği yerde bilime iradesini bağlamış ve bunun sonunda bilimin soğuk, sert, acımasız; daha açık söylemiyle duygusuzluğu, bu tıp üzerinde belirginleşmiştir. Bu tıp, kendini "mekanist tıp" olarak tanımlamış ve insanları da Dekart'ın tanımıyla "iyi organize edilmiş bir makina" gibi görmüştür. Bu bölünme, günümüzde de devam etmektedir. Bugünkü tıp disiplini, Batı tıbbi ve alternatif tıp olarak ikiye ayrılmaktadır. Batı tıbbi maddeyi esas alan bir tıp iken, alternatif tıp ruhu ele alır. "Ruh"u bu günkü karşılık olarak "enerji" şeklinde ele almak, ruh için eksik bir kabuldür. Ancak alternatif tıbbi savunanlar kendilerini biraz da çağdaş bir ifade ile anlatmak istediklerinden, ruh yerine enerjiji kullanırlar. Böyle bir kabul sonucu, alternatif tıp bir "enerji tıbbi" olarak ortaya çıkar. Madde ve enerji birbirlerine dönüşebilen tek şeyin (varlığın) iki ayrı görüntüsüdür. Bu yüzden, tıp için böyle bir ayırım doğru değildir. Bu iki anlayış tek başlarına kaldıklarında eksiktirler. Ne sırf ruhçu bir yaklaşım,

ne de sırf materyalist bir yaklaşım, insanı kucaklayıp ona sağlığını iade edebilir. Newtonian tıp; karşısında hiçbir rakip tanımadan, sırtını bilime verdiği söyleyerek karşısına geçen her anlayışı yıkmaya çalışmaktadır. Bu mücadelenin altında sadece anlayış değil, "pazar" kapma ve kaybetme endişeleri de vardır. Her iki tıp anlayışını kısaca inceleyerek Türkiye'deki durumu gözden geçirelim. İşe, modern tıp, Batı tıbbi, "ortodoks tıp" veya newtonian-mekanistik tıp ile başlayalım.

Ortodoks tıp

Şu anda Türkiye'de hastanelerimizin hepsinde uygulanan tıptır. Türkiye'de henüz başka bir tıba göre hizmet veren bir hastane yoktur. Hekimler fizik ve kimya gibi diğer bilimlerden kavramları alarak hastalık ve sağlığı açıklamaya çalıştılar. Filozoflar 1770'lerde, bilimi, aydınlanmanın motoru olarak kabul ediyorlardı. Bu devrin dehası olarak gördükleri fizikçi Isaac Newton, onlar için model bir şahıstı. Bu etkilerin altında kalan Hermann Boerhaave ve diğer doktorlar, "Newtonian Medicine" adıyla yeni bir tıp geliştirmek için harekete geçtiler. Newtonian Medicine, deneylere ve ölçmeye dayanıyordu. Fransız doktorlar 1800'lü yıllarda hastanelerde klinik araştırmalar yapmaya başladılar. Hastane onlara fazla sayıda hasta,

dolayısı ile de bazı fırsatlar sunuyordu. Hastalar öldüğünde bedenlerini açıyor, otopsi yapıyor ve hastalarının ölmeden önceki şikâyetleri ile buldukları patoloji arasında ilgi kurmaya çalışıyorlardı. Bu anlayış, hızla diğer Avrupa ülkelerine de yayıldı. Laboratuvarların yaygınlaşması ile 1800'lerde, laboratuvarlar tıbbi araştırmaların önemli bir parçası haline geldi. Alman kimyacı Justus von Liebig, kimya laboratuvarını üniversitede açtı ve eğitime başladı. Onun ve öğrencilerinin başarılı araştırmalarının etkisiyle diğer üniversitelerde de kimya laboratuvarları açılmaya başladı. Liebig, 1842'lerde cansız maddelerle ilgili kanunların canlılara da uygulanabileceğini gösterdi. Hermann von Helmholtz da aynı şeyleri fizik için yaptı. O da cansızlarda geçerli olan fizik kanunlarının canlılarda da geçerli olabileceğini gösterdi. 1880'lerde araştırma enstitüleri bu anlayışlar ışığında desteklenmeye, büyük çalışma alanları ve kadrolar elde edilmeye başlandı. Teknolojik gelişmeler sağlandı ve mikroskop, termometre, oftalmoskop, tansiyon ölçerler gibi cihazlar üretilmeye başladı (1). Cihazların gelişimi ile beraber vücut anlayışında yeni gelişmeler oldu. Hücrelerinin bulunmasıyla vücudun hücrelerden oluştuğu tespit edildi. Louis Pasteur, Robert Koch ve diğerlerinin, hastalıkları izahta ortaya attıkları "Germ Teorisi", 1861'de kabul görmeye başladı ve bazı hastalıkların mikroplarla oluştuğu anlaşıldı. James Simpson'un 1847'de kloroformu anestezi olarak cerrahide kullanması, bu alanda bir çığır açtı. Alexandre Fleming'in 1928'de tesadüfen bakterileri öldüren penisilini bulması, İkinci Dünya Savaşı'nda bir sürü hayatın kurtarılmasına sebep oldu. Bu tatbikatla beraber antibiyotik kavramı ortaya çıktı. 1900'lerden sonra farklı bilimsel disiplinlerden güçlerin bir araya getirilmesiyle vücut ile ilgili yeni anlayışlar gelişti. Hücrelerin çekirdek ve mitokondrilerinde DNA'ların, 1953'te Watson ve Crick tarafından Rosalind Franklin ve Maurice Wilkins'in X ışını çalışmalarını biyolojideki kendi çalışmalarında kullanmaları ile bulunması, hücrelerin kendi içlerinde kendi şifrelerini taşıdıklarıyla ilgili anlayışı oluşturdu ve genetik diye bir bilimin doğmasına sebep oldu. Bu çalışmalarla ortaya çıkan ve şekillenen Newtonian tıp, insanı fizik ve kimya kuralları arasına sokarak insanın maddesini inceledi. Ancak Einstein'ın $E=MC^2$ formülü ile ifade edilen maddenin enerjije dönüşümü göz önüne alınmadı. Maddenin latif formu olan enerji, Newtonian tıbbin ilgilendiği bir alan değildi. Vitalizmin kötü yorumu, onların canlılık kavramından uzak kalmalarına sebep oldu. Vitalizme göre, canlılık sadece fizik ve kimya kanunlarıyla izah edilemez. Burası doğru ancak onlarsız da olmaz, onlarla beraber başka kanunlarla çalışan can varlığı göz önüne alınması gerekir. Eski hekimler insana bir bütün olarak

bakıyorlardı. II. yüzyılda gladyatörlerin cerrahisi olan Galen'e göre canlılık akılsız atomlarla açıklanamazdı. İnsan vücudunu yöneten bir "vital force" vardır. Bu vital force olmadan insan vücudu çalışmaz. Vital force, solunumla havadan akciğerler aracılığı ile alınır. Vitalizmde temel element atom yerine vital spark (kıvılcım), enerji veya soul (can)'dur. Vitalizmin temeli Hipokrat'a kadar gider. Hipokrat, Mısır'dan etkilenecek oluşturduğu kuramlarla hem Batı tıbbının hem de vitalizmin babası sayılır. Hipokrat (MÖ. 466-377) vital force'u dört element ve dört humor ile (sıvı) birleştirmiştir. Hastalıkların tanrılar tarafından verilen cezalar değil, yediklerimizden içtiklerimizden, hatalı yaşamamızdan ileri geldiğini söylemiştir. Ona göre hastalıklar esnasında vücut dengesi bozulur. Elementlerden bazıları hâkim hale gelir, humorların arasındaki dengeyi bozar. Eğer humorlar arası denge düzeltilirse sağlık yeniden döner. Hippokrat'ın takipçisi olan vitalist Galen yaptığı deneylerle Batı tıbbının da kurucularındandır. Domuzlarla yaptığı çalışmalardan vücutlarının beyin tarafından yönetildiğini tespit etmiştir. Deneysel çalışmalar, İslam dünyasında da yapılmış, meşhur Türk Doktor İbni Sina, Batı'da 18. yüzyıla kadar okunacak tıp kitapları yazmıştır. Batıda Avicenna olarak bilinen İbni Sina (980-1037) hastanelerdeki hastaları ilaçlarla ve cerrahi olarak tedavi etmiş, hastalar üzerinde birçok ilaç denemiş ve tecrübelerini kitaplarında yazmıştır. İbni Sina bir taraftan deneyler yaparak Batı tıbbının gelişimine katkı sağlamış, bir taraftan da vitalizmin temel ögesi olan cana yer vermiş, insan bedeninde organlarda yerleşen ve bütün vücudu dolaşan ruhsal yapılardan (nefs) bahsetmiştir. İbni Sina'nın 40'ın üzerinde sağlıkla ilgili kitabı vardı. Bunlar arasında "*Kanun Fit Tib*" Batı'da 1516 ve 1574 yıllarında en az 60 defa basılmıştır. İbni Sina'nın tıp anlayışı, 1700'lere kadar Avrupa'yı etkilemiştir. Bu tarih, Newtonian tıbbın ortaya çıkış tarihidir. Batı tıbbında yer alan dört sıvı (dört humor) teorisinin yerini mikroskopla ortaya çıkan hücre ve hücredeki kimyasal olaylar almıştır.

Çağdaş vitalistler

Fizikçilerin çoğu, vitalizmi savunmaya başladılar. Niels Bohr canlıyı çalıştıran kanunların cansız maddelerde bulunmadığını savundu. Canlıda yürüten kanunlar cansızlarda yürütenlerle analog olmakla beraber, bunlar sadece canlılarla sınırlandırılmışlardı. Erwin Schrödinger de bu fikirleri destekledi. Onların desteğiyle tıp, yeni görüntüsünü "kuantum fiziği" istikametinde yönlendirmeye başladı ve devam ediyor. Bugün tıbbi araştırmaların geniş kaynakları, hastalıklarla mücadelede etkin olabilmek için yeni ilaçlar ve yeni teknikler geliştirmek için harcanmaktadır. Bilim uzun süredir

1770'lerde Hermann Boerhaave ve diğer doktorlar, "Newtonian Medicine" adıyla yeni bir tıp geliştirmek için harekete geçtiler. Fransız doktorlar 1800'lü yıllarda hastalar öldüğünde bedenlerini açıyor, otopsi yapıyor ve hastalarının ölmeden önceki şikâyetleri ile buldukları patoloji arasında ilgi kurmaya çalışıyorlardı. Liebig, 1842'lerde cansız maddelerle ilgili kanunların canlılara da uygulanabileceğini gösterdi. 1880'lerde araştırma enstitüleri bu anlayışlar ışığında desteklenmeye, büyük çalışma alanları elde edilmeye başlandı.

medikal problemlere çözüm getirebilmek için uğraşılıyor. Ancak çözümlerle beraber yeni problemler ortaya çıkıyor. Bunların bir kısmı pratiğin doğasından geliyor. Antibiyotik kullanıyorsunuz, zamanla bu antibiyotiklere dirençli mikrop türleri ortaya çıkıyor. Yeni virüsler üretiliyor ve bunların kaza ile laboratuvar dışına çıkmasıyla başa çıkılması zor hastalıklar oluşuyor. Nükleer santraller yıkılıyor ve ışına maruz kalanlarda kanserler gelişiyor. Etik problemler ortaya çıkıyor. İnsan, embriyo ve hayvanlarla yapılan deneyler için izin verilip verilmeyeceği tartışılıyor.

Mevcut Batı tıbbı, birçok değişimlerin ardından bugünkü konumuna gelmiştir. Onun da değişime ve gelişime ihtiyacı vardır. Yaptığı işlemlerin bir kısmının geriye dönüşsüz olması, bu değişimin hızla yapılmasını gerektirmektedir. Meslek hayatı boyunca binin üzerinde bypass cerrahisi yapmış, bu alanda ilklerden olan Amerikalı bir kardiyovasküler cerrahın, emekli olduktan sonra yazdığı hatıratında; geriye dönüp yaptığı ameliyatlara baktığında çoğunun yapılmasına lüzum olmadığını ve sadece insanların yaşam tarzlarını değiştirerek ve bazı antioksidanlarla beraber tedavi edilebileceğini söylemesi ilgi çekicidir. Bypass yapılarak damarları değiştirilen hastaların yeni durumları da bir müddet sonra çalışmayacak ve tıkanıklıklar oluşacaktır. Nitekim hastalara 10 sene, 15 sene sonrası için ikinci bir ameliyata ihtiyaç duyulacağı bildirilir. Ortodoks tıbbı denilen mevcut Batı tıbbı, hastalıkların semptomlarını ortadan kaldırır. Hastalığı ortadan kaldıracak sebebe yönelik bir tedavi uygulanması, çoğu hastalıklar için söz konusu değildir.

Alternatif tıp

Türkiye'de hastanelerimizde mevcut olan tıp anlayışının dışında kalan tıp anlayışlarıdır. Alternatif tıp üzerinde düşünürken alternatif kelimesinin pratik anlamı üzerinde durmak uygun olur. Çamaşırlarda kullanılan deterjanların çevre kirliliğine sebep oldukları ve yıkama sonucu oluşan atık sularının ise kullanılamaz hale geldikleri iyi bilinir. Deterjanların sağlığa olan olumsuz etkileri ise işin bir başka önemli yanını oluşturur. Deterjanlardaki etken maddelerin ve dolgu maddelerinin sebep oldukları alerjik reaksiyonlar uzmanlarca iyi bilinir. Deterjanların ev ekonomisine de olumsuz etkileri vardır, her geçen gün bütçeye yükleri artmaktadır. Bu sıralarda deterjanlara alternatif olarak nanopartikül teknolojisiyle üretilen çamaşır topları, yıkanma sonucu dökülen atık suları kirlilememeleri, çevreye parçalanmayan kimyasallar bırakmamaları, alerjiye sebep olmamaları, ev bütçesindeki deterjan yüklerini azaltmaları gibi nedenlerle popüler hale gelmiştir. Çamaşır

yıkamada alternatif yol, esas yola tercih edilecek gibi görünmektedir.

Alternatif, başka bir yol anlamında kullanılıyor. Ortada gidilecek bir yol var, fakat siz o yol yerine başka bir yolu seçiyorsunuz. Eğer ortada başka bir seçenek yoksa seçim yapmanız söz konusu olmaz. Bazen kişi bulunduğu yerin yabancıysa olursa alternatif bir yol olduğunu bilemeyebilir. Bu durumda güvenilir birine sorarak alternatif yolu öğrenip o yolu kullanabilir. Hücrelerimizin çalışmasında alternatif yolların çok sık bir şekilde kullanıldığını görüyoruz. Hücrelerdeki moleküllerin büyük çoğunluğu çok amaçlı bir kullanım içinde olurlar. Mesela çok bilinen bir molekül olan glikoz (kan şekeri) vücut sıvılarımızda 32 adet değişik molekül yapısı vardır. Bu 32 yapının her birinin organizmamızdaki kullanılışlarıyla ilgili henüz bilgi sahibi değiliz. Şimdilik sadece 32 şekilden üç molekül şekil üzerinde konuşuyoruz. Vücudumuzdaki bütün hücrelerin enerji kaynağı olan glikoz, yemeklerden hemen sonra glikojenezis dediğimiz yolla glikojen halinde karaciğerde depolanırken depolanma yolunu seçer. Açlıkta ise kanda bulunan glikoz hemen ihtiyaç duyulan hücreler tarafından parçalanarak enerji üretiminde kullanılır. Açlıkta, depolarda bulunan glikojen halinde glikozda hemen depodan ayrılıp kana geçerek ihtiyaç duyulan hücrelere geçer. Kandaki glikozla aynı akıbeta uğrar. Glikoz vücudun ihtiyacına göre, küçük moleküllü organik asitlere, nükleik asitlere, aminoasitlere ve yağlara dönüşebilir. Yani glikozun önünde gidebileceği birçok yol vardır ve bunlardan birini tercih edebilir. Ancak burada glikoz bu yollardan birini seçmekle beraber diğer yollarda da çok düşük miktarda ve hızda olmak üzere aynı zamanda seyahat eder. İşte bu Newtonian anlayışa uymayan bir davranıştır. Newtonian fizik anlayışına göre, bir varlık aynı zamanda birden fazla yerde bulunamaz. Halbuki kuantum fizik anlayışında elektronun birden fazla yerde, yer çekiminden bağımsız olarak yer aldığı, tam bir konumlamasının yapılamayacağı, bazen bir partikül bazense bir dalga olarak davrandığı bilinir ve bu anlayışa göre kabuller yapılır. Organizmadaki glikoz fiziksel olarak değilse de davranış olarak bir elektrona benzemektedir.

Hücreler zigot evresinde tek bir hücre halinde iken (vahdet, birlik) çoğalıp (kesret, çokluk) farklılaşmaya başlarlar. Aynı hücreden embriyogenik devrede kök hücreler ve onlardan da organlar ve değişik dokular oluşur. Farklılaşma dediğimiz bu devrede tekten çoklar oluşur. Bir hücreden yaklaşık olarak 200 farklı hücre tipi oluşur. Bu farklılaşmaların her biri bir alternatif yoldur. Eğer tek bir yol takip edilseydi tek bir hücreden oluşan aynı

yapıları görecektik. Bedenimiz, göz kulak, mide, beyin, el ayak gibi farklı yapılar oluşturmayacaktı. Hücrelerin çalışmaları her zaman alternatifler üzerine kurulur. Hücrelerin bu alternatif davranışları, kendileri için hem zaman hem de enerji bakımından oldukça ekonomik sonuçlar oluşturur. Hücrelerin entropilerini negatife tutarak çok ekonomik bir davranış sergilemeleri, hiç yanlış yapmadan bu çalışmalarına devam etmeleri; yüksek bir planlama ve bilgi akışı sunucudur. Hücreler her zaman yapılması gereken ne ise onu yaparlar. Kalp hücrelerinde bu davranışı izah edebiliriz. Kalp hücreleri ilk atış yapmaya başladıkları 26. günden itibaren sürekli olarak çalışırlar. Sürekli atış yaparak kasılıp gevşeyen kalp hücreleri; enerji kaynağı olarak glikozu, yağ asitlerini, aminoasitleri ve pirüvik asit gibi organik asitleri kullanabilmektedirler. Hücreler istirahat halinde yağ asitlerini, orta ekzersizlerde glikozu, ağır ekzersizlerde ise pirüvik asidi (laktik asit) esas enerji kaynağı olarak seçerler.

Nanoteknoloji ile üretilen çamaşır toplarının iç kısmında üç farklı tipte seramik boncuk bulunur. Her bir boncuk farklı minerallerin birleşmesinden oluşur. Bu seramik boncuklar suya konduğunda suyun moleküler yapısını değiştirirler. Bu boncuklar suya daldırıldıklarında suyun yapısını değiştirir. Bu değişim geçici bir değişimdir ve eski yapısına döner. Bu olay sürekli bir şekilde tekrarlanır. Bu dönüşümler esnasında ortama uzak infra red ışın ve negatif iyonlar salınır. Ortam pH'ı artar, su moleküllerinin büyük kümeleri parçalanır, küçük kümlere dönüşürler. Bu dönüşümler sonucu yüzey gerilimi düşer. Yapısı değişen bu su, çamaşır dokularına daha iyi ve derin bir şekilde nüfuz eder. Lifleri ve kirleri çözer. Bu son işlev, aynen kimyasal deterjanların yaptığı gibidir. Ancak kimyasalların suda yaptığı değişiklikler kimyasal olduğundan kalıcıyken nanotopların etkileri moleküler düzeyde olduğundan geçicidir. Nanotoplar ortamdaki çekilince, su, eski haline döner. Bu atık su kirlidir, kirleri ayrılırsa içilebilir özelliindedir. Bahçe sulamalarında rahatlıkla kullanılabilir, çevreye hiçbir olumsuz etkisi yoktur. Alternatifliğin değişik alanlarında pratik anlayışı yukarıdaki gibidir. Tıpta pratikte kullanılan alternatifliğe bakalım.

Enerji tıbbı

Alternatif tıba enerji tıbbı adı verilmektedir. Newtonian tıbbın kurallarının dışındaki bir anlayış söz konusudur. Akupunktur, ayurveda, biyoenerji, homeopati, biyorezonans, magnetoterapi gibi tedaviler vücutta bir enerji bedeninden ve enerji dolaşımından bahsediler. Bu yüzden böyle bir kabul olmayan mevcut tıptan ayrılırlar. Fitoterapi, sülükle tedavi gibi tedavilerde bitkilerin

ve sülûğün taşıdıkları kimyasalların biyolojik bedene etkileri söz konusudur. Bu yüzden bunlar alternatif tıbbı girmezler. Ancak sülûkler akupunktur noktalarına uygulanarak kullanılırlarsa, sülûk tedavisi de alternatif tıp özelliği kazanır. Alternatif tıp (alternative medicine) vitalizm temeli üzerine kurulmuştur. Vitalizme göre canlı organizmalar cansızlarda olmayan eşsiz bir özelliğe sahiptir. Bu özelliğin adı "can"dır. Hücrelerde bulunan can, hücreleri yönetir. Canlılar taşıdıkları can dolayısıyla özel bir statüde bulunurlar. Canın moleküler bir yapısı yoktur. O hücrenin her tarafına nüfuz edebilir. Nüfuz ettiği her yere, o yerin yapması gerekenleri yapabilmeleri için bilgi ve enerji yükler. Can bir yanı sıra çok gelişmiş bir program gibi düşünülebilir. Bu program bazen bir CD'de, bazen, hard diskte, bazen de internet ağı aracılığı ile başka bir yere gönderilirken uzayda, dalgalar üzerindedir. Can, hücreleri sürekli düzene sokar. Hücrelere ne zaman ne yapacaklarını o söyler. Mitokondriler nasıl çalışacaklar, ribozomlar hangi proteini üretecekler gibi soruların cevapları bu can programında mevcuttur. Onlara bu bilgiyi aktarır, bu işi yapmaları için gerekli enerjiyi de sağlar. Can, hem bir bilgi akışı hem de bir enerji akışı sağlayarak hücreleri yönetir. Hücreler canlarını kaybettiklerinde çalışamazlar. 0.0001 saniye önce ölmüş olan bir hücre, henüz mitokondrilerde, ribozomlarda ve nükleusta bir hasar olmadığı halde, yeteri kadar iş yapabilecek potansiyel enerjiye sahip (yeteri kadar ATP) olduğu halde çalışmaz. Çünkü canını kaybetmiştir. Hücre, cansızlarda olmayan ve onların kurallarının bir kısmına ters düşen kurallardır. Örnek verecek olursak, cansızların her yaptıkları işlevden sonra entropileri yükselirken canlılarda düşer. Cansızlar her faaliyetlerinden sonra daha düzensiz olarak entropilerini artırırken canlılar daha düzenli olurlar ve entropilerini düşürürler. Bu davranış, bugünkü bilimsel kabullerle izah edilemez. Ancak ışık hızını aşan bir hızla yapılan çalışmalarda entropi negatif olur. Işık hızının aşıldığı ortamlarda negatif uzay negatif zaman kavramı oluşur. Negatif zaman ve negatif uzay kavramı kuantum fiziğinin de ötesinde bir fizik anlayışı ile anlaşılabilir. Can, ışık hızından daha hızlı bilgi aktaran bir enerji formuna sahiptir. Yeri yoktur, onun için zaman da söz konusu değildir. O, hücrenin zamanını, biyoritmini, konumunu ayarlar ancak kendi zamanı ve konumu bizim anladığımız gibi değildir. Negatif zaman ve uzay kavramlarıyla anlaşılmaya çalışılır. Canın karşılığı olarak, eskilerde kullanılan "hayat gücü inancı", bu gün de geniş bir şekilde kullanılmaktadır. Bu cana Hintliler *prana*, Çinliler *qi* or *chi*, Türkler *çiy* veya *can*, Japonlar *ki* adını vermişlerdir. Diğer 95 kültürde ise 95 farklı isim verilmiştir. Canın hayatın kaynağını oluşturduğuna inanılır. Sıklıkla da nefis (soul) ve ruh (spirit) olarak isim-

lendirilir. *Chi*, akupunkturda kanallardan ritmik olarak vücuda dağılan bir mistik enerji şeklidir. Canlı organizma, yer ve gök enerjilerinin bir ara kesiti gibidir. Bu enerjiler kanallarda akması gerektiği şekilde aktıklarında sağlık oluşur. Eğer kanallarda bir tıkanıklık olursa enerji akışı sağlanamaz ve hastalıklar oluşur. Kanallardaki tıkanıklıklar giderilecek olursa vücut dengesi sağlanır ve hastalıklar ortadan kaldırılır.

Akupunktur ve diğer tedavi metotlarında; vücutta sinir, kan, lenf sisteminin dışında bir başka dolaşım sisteminin varlığı kabul edilmektedir. Bu sistem, yeni bir kanalcıklar sistemi olarak Kim ve arkadaşları tarafından 1960 yılında kısmen ispat edildi ve kanal içinde bulunan bazı moleküllerin analizleri yapıldı. Bu alanda son zamanlarda birçok çalışma yapıldı ve Kim'im iddiaları doğrulandı (2, 3). Kanalcıklar sistemi bir enerji dolaşım sistemidir ve biyolojik bedende henüz hastalıklar ortaya çıkmadan bu kanalların besledikleri sistemlerin problemleri ortaya çıkar. Hastalıklar sanki görünmeyen bedenimizde önce var olurlar ve görünen bedene geçerken meridyen sisteminden geçip önce meridyen sistemini bozarlar. Bu noktada etherik beden denilen bedende sıkıntı olduğundan kendisini ruhsal dünyamızda bazı sıkıntılarla, ağrılarla gösterebilir. Akupunkturist bu düzensizliği belirleyerek tedavi başlar.

Akupunkturun etki mekanizması ile ilgili şüpheler olsa da etkinliği ile ilgili tartışmalar bitmek üzeredir. Dünyanın hemen her ülkesinde akupunktur uygulaması yer almakta, Hollanda gibi ülkelerde ücreti devlet tarafından karşılanmakta, Almanya, İngiltere ve Fransa'da kısmen karşılanmaktadır. Bizde de devletin resmen kabul ettiği bir tedavi tarzıdır. Ülkemizde akupunktur ile ilgili mevzuat 1992 yılında çıkarılmıştır. Akupunkturla ilgili tedavi yönetmeliği çıkmış ve TC. Sağlık Bakanlığı bu tarihten itibaren akupunktur resmî bir tedavi metodu olarak görmeye başlamıştır. Alternatif tıp alanında tek yönetmelik akupunktura aittir. Bu alanda yeni yönetmelik çalışmaları devam etmektedir. Akupunktur önceleri kilo verdirme ve sigara bırakırmada kullanılan bir tedavi metodu iken bu günlerde tedavi ettiği hastalıkların sayısı çok artmıştır. Akupunktura gelen hastaları iki gruba ayırabiliriz.

Modern tıbbın müdahale edemediği hastalıklar

Bu hastalıkların çoğunluğu hamilelikte görülen hastalıklardır. Migrenli olan bir hastanın hamile kalmasından itibaren teratojenik etkilerinden korkulduğu için ilaçlar verilememekte, hasta akupunkturla tedaviye gelmektedir. Hamilelikte kontrol altına alınamayan kusmalar,

bulantılar nedeniyle (hyperemesis gravidarum da dâhil olmak üzere çeşitli derecedeki kusmalar). Yeteri kadar süt gelmemesi, bebeğin karındaki yerleşim nedeniyle ortaya çıkan bel ağrıları gibi hamilelikle ilgili sıkıntılar. Birkaç kez disk hernisi ameliyatı olmasına rağmen ağrıları geçmeyen hastalar, ilaçlarla tedavi edilememiş kronik sistitler. Romatoid artrit gibi hastalıklarda kullanılan ilaçlara bağlı olarak ortaya çıkan karaciğer enzimlerinin aşırı yükselmesi gibi durumlarda, ilaçla tedaviye devam edilemez. Bu durumda tam bir alternatif tedavi olarak akupunktur uygulanır.

Modern tıbbın yeteri kadar tedavi uygulamasına rağmen tedavi edilemeyen hastalar

- Depresyon, uykusuzluk
- Sklerit üveit gibi göz hastalıkları, bazı retinitis Pigmentosalı hastalar
- Migren hastaları, küme baş ağrıları, menier
- Obezite, sigara bırakırılması gibi bağımlılık tedavileri
- Spastik çocuklar
- Felçli hastalarda, üzerinde uzun zaman geçtikten sonra kalan sekellerin tedavisi
- İlaçlarla kontrol altına alınamayan hipertansiyonlar, farmakoekonomiye yönelik çalışmalar (kullanılan ilaç miktarının ve sayısının azaltılması)
- Kemoterapi esnasında ortaya çıkan kusmalar, iştahsızlık, uykusuzluk, bitkinlik
- ALL ve MS'de.
- Trigeminal nevraljide

Akupunktur tedavisinde yataklı kurumların yer almayı, akupunktura hastanelerin bulunmayışı ve SGK'nın akupunktur tedavi ücretlerini ödemesi, hasta gelişini en engelleyen en önemli faktörlerdendir. Akupunktur için SGK ödemeleri yapıldığında, hastane içinde diğer bölümlerle işbirliği, beraber çalışma, konsültasyon isteme gibi ihtimaller ortaya çıkacağından hızlı ve sağlıklı bir gelişme olabilir. Ve akupunktur tedavisi halka yayılır.

Kaynaklar

1) <http://www.sciencemuseum.org.uk/broughttolife/themes/science.aspx> (Erişim tarihi: 19.01.2012)

2) Shin HS, Johng HM, Lee BC, Cho SI, Soh KS, Baik KY, et al. Feulgen reaction study of novel threadlike structures (Bonghan ducts) on the surfaces of mammalian organs. *Anat Rec.* 2005;284B:35-40.

3) Lee BC, Yoo JS, Baik KY, Kim KW, Soh KS. Novel threadlike structures (Bonghan ducts) inside lymphatic vessels of rabbits visualized with a Janus Green B staining method. *Anat Rec.* 2005; 286B:1-7.